

ПАТРИЈАРХ СРПСКИ ПАВЛЕ

ДА НАМ БУДУ ЈАСНИЈА НЕКА ПИТАЊА НАШЕ ВЕРЕ

XXV - Опело протестаната

ПИТАЊЕ: Један православни Србин, на територији моје парохије (у иностранству), имао је протестанткињу супругу. Жена умре, и муж ме позва да извршим опело. Ја одбијем, рекавши да то не могу учинити, јер жена не припада православној вери. Он оде другом православном свештенику и овај опело изврши по Требнику.

Који је од нас двојице поступио правилно, а који неправилно?

ОДГОВОР: Према канонским и позитивним прописима Православне Цркве, сматрам да сте погрешили обојица. Ево у чему.

У 10. канону Светих апостола наређује се да **онај ко се буде са одлученим ма и у кући молио, и сам подлеже казни одлучења**, а према канону 45. то бива и са епископом, свештеником и ђаконом који би се молио са јеретиком. Слично овим, наређују и канони 64. апостолски, 2. Антиохијског и 33. Лаодикијског сабора. Према 46. апостолском канону, свргава се свештено лице кога било чина, ако призна тајне јеретика.¹ Из овог излази да се православни хришћанин, а поготово свештеник, не може молити заједно са неправославним, јеретичима и шизматичима, нити се њима може дати Свето Причешће, нити од њих примити. Тако исто, не може им се дати која друга Тајна и молитвословље, док не постану православни.

Свакако на основу ових прописа, Ви сте одбили да извршите пратњу умрле протестанткиње.

Међутим, треба уочити да наведени **канони забрањују православним молитву са неправославним која би означавала заједницу у вери с њима, а не молитву за неправославне, било приватну, било - изнимно - јавну**. А то је сасвим нешто друго. Професор Нил Малахов умесно примећује: „Неоспорно да постоји разлика између молити се са неким или молити се за некога; молити се са живима или за умрле.“² То ће нам бити јасније кад се подсетимо да апостол Павле наређује хришћанима да се моле за све људе, за царе и сва поглаварства (1. Тимотеју 2, 1-2), дакле, и за незнабошце који, не само да не припадају Цркви, него се непријатељски односе према њој. У једној молитви Литургије VIII књиге Апостолских Устанаова, поред другог, обраћа се Богу: „Још Те молимо за оне који нас мрзе, и гоне нас Имена Твога ради, за оне који су напољу (ван хришћанства) и заблуделе, да их вратиш на добро, и гнев њихов ублажиш“³, као што и Господ наређује да љубимо непријатеље своје и молимо се Богу за оне који нас гоне (Матеј 5, 44). О заблуделим и њиховом повратку Цркви моли се и у Литургији Светог апостола Јакова.⁴ У Василијевој Литургији, по освећењу Дарова, моли се такође: „Расејане сабери, преварене обрати и сједини са Твојом Светом, Саборном и Апостолском Црквом.“⁵ Према Нилу Малахову, под оним

за које се моли у прозби Златоустове и Василијевој Литургије: „И помјани всјех усопших о надежди воскреснија, жизни вјечнија“, подразумевају се пре свега верни, а затим сви уопште хришћани, који, мада не припадају скупу верних, ипак држе веру у Христа и наду на васкрсење у живот вечни.⁶

Несумњиво имајући у виду ове разлоге, Свети Синод Руске Православне Цркве још 1730. године, донео је одлуку да православни свештеник, у појединим случајевима, на жељу неправославних хришћана изражену за живота, или молбу њихових сродника, може спровести неправославног покојника до гроба. Сличну одлуку Синод је издао и 1797., 1800., 1880., 1892. године.⁷ Навешћемо одлуку из 1800. године: „Буде ли се ко од инославних - католичке, реформатске и лутеранске вере представио, желећи бити погребен од свештеника грчко-руског исповедања, а пастора ниједне од поменутих вера нема, у таквом случају, пошто они еванђелско учење држе и полагају наду на Христа Спаситеља света..., треба свештеници да их спроводе до гробља...“⁸ Исто је тако било дозвољено да свештеник, ако буде позван „на погреб расколника који је мирно скончао“, то јест није био агресиван према Православљу, може извршити погреб на исти начин.⁹

По овом питању постојала је одлука и у Српској Цркви Краљевине Србије. У Ручној свештеничкој књизи митрополит Михаило наређује да у нужди православни свештеник може сахранити неправославно хришћанско лице.¹⁰ Наводећи ову одлуку, исти став заузима Ж. С. Милојевић у чланку „На једно питање из пастирске праксе.“¹¹ Такође, професор Ј. Х. Видојковић, с позивом на митрополита Михаила и Гласник Православне Цркве из 1907. године¹², на питање да ли православни свештеник сме извршити спровод припадника друге хришћанске вероисповести, одговара кратко: „У случају потребе и нужде сме.“¹³

И у Грчкој Цркви дозвољава се да православни свештеник спроведе умрлог неправославног хришћанина, ако нема његовог свештеника. При томе је одређено да се врши овај чин: При спроводу покојника пева се „Свјатиј Боже“, у храму непорочни (=118. псалом), Апостол и Еванђеље, јектенија и отпуст мали. На гробу се каже: „Господња земља и испољеније јеја.“ „Но где постоје свештеници њихове вероисповести, забрањено је нашим (=православним) да изврше чин, и сами и заједно са њима.“¹⁴

За постанак овакве праксе у Православној Цркви, поред главног разлога, поштовања речи Господњих и апостола Павла о молитви за све људе, поменути писци наводе и друге: хришћанску љубав, толерантност Православља и тако даље. Митрополит Филарет вели: „Разрешавајући на ово (=пратњу инославних од стране православних свештеника), он (=Свети Синод) је употребио снисхођење и указао уважење души која има на себи печат крштења у Име Оца и Сина и Светога Духа.“¹⁵

Према изложеном види се да је погрешка Вашег става у крутом, априористичком одбијању сваке могућности да у нужди извршите пратњу инословног покојника, што, дакле, нисте учинили оно што сте, као православни свештеник, могли учинити.

Погрешка, пак, оног свештеника који је над неправославном покојником извршио Чин православног опела је у томе што тај поступак, с једне стране, може да значи натурање православног обреда лицу које га је, да га је ценило и желело, могло имати преласком у Православље; а с друге, и **да је баш изразило жељу да се сахрани православним опелом, ипак му се то не би могло учинити, јер ово опело припада само православним.** То се јасно види како из садржине самог чина, тако директно из речи стављених на његовом почетку: „Скончавшу же кому от православних.“

На овом становишту стоје све одлуке руског Светог Синода почевши од прве из 1730. године, као и митрополита Михаила, у којима се јасно казује да, **обављајући пратњу инославних, свештеник при томе не може вршити Чин православног опела.** У наведеној одлуци Светог Синода из 1800. године, после оног што је изнето, наставља се овако: „Треба свештеници да их спроводе до гробља у одежди и епитрахиљу и спуштају у земљу при певању стиха „Свјатиј Боже“.“¹⁶ Поред певања химне „Свјатиј Боже“, митрополит Филарет вели да, ако би пред полазак тела из дома „присутни желели да се отпева псалом, нема разлога да се то не допусти, јер није супротно духу Светог Синода.“¹⁷ Одлука митрополита Михаила још је одређенија и са више детаља: „У случају потребе и нужде, православни свештеник може саранити и иноверце, непуним опелом, него само што ће у одежди и епитрахиљу, читавши Апостол и Еванђеље у дому, при појању „Свјатиј Боже“, однети гробу умрло иноверно хришћанско лице и спустити га у гроб при истој песми. Ништа друго од опела над иноверним лицем римског или лутеранског вероисповеданија, не треба читати ни вршити при његовом сарањивању онда када нема њихове вере свештеника, него када то врши наш свештеник.“¹⁸ Наводећи праксу Српске Цркве у Краљевини Србији, В. Николајевић вели да се при опелу инославних овако поступа: „Свештеник само у епитрахиљу и фелону говори: „Благословен Бог наш“, појци: „Амин“, и одмах: „Свјатиј Боже“, као оно што се поје пред

читањем Апостола, затим се очита Апостол и Еванђеље, и одмах при појању „Свјатиј Боже“ испрати иноверца само у епитрахилу до гробља, без возглашенија „Вјечнаја памјат“.¹⁹ Ж. С. Милојевић вели да, више него руска, „пракса наше Православне Цркве најбоље одговара свим изложеним обзирима“.²⁰

Према митрополиту Филарету, Ј. Х. Видојковић поставља ова питања и одговара на њих: „Имају ли свештеници права да иноверне покојнике опевају по „Посљедованију мертвеном мирских тјел“ Православне Цркве? На основу поменутих правила одговара се: „Не.“ Може ли се тело умрлог иноверца хришћанске вероисповести да уноси у православну цркву? На основу изложених правила одговара се: „Не.“ Могу ли православни свештеници да врше помене и парастосе у кућама иноверних хришћана? На основу наведених правила одговара се: „Не.“²¹ Пратња неправославних не може се, дакле, вршити уз православни обред. Свештеник који би тако учинио преступио би границу својих овлашћења и потпао под одговорност.

Но, као што у одлуци Цркве о пратњи инославних не треба видети преступање канонских прописа, тако ни у забрани православног опела, уношења у цркву инославног покојника и тако даље, не треба видети израз искључивости. „Овом забраном“, како вели Булгаков, „Црква не показује религиозну нетрпељивост, него има циљ да сачува верне од скретања у јерес и раскол, и заштити их од религиозног индиферентизма у који се може лако доћи у блиском општењу с иноверцима.“²² И митрополит Филарет упозорава да прекомерно снисхођење према иноверцима доводи до недоумице и саблазни „код православних вршилаца црквених прописа, а расколницима даје повод да замерају Цркви на лабавости“²³ поготово што се **помени и за упокојне молитве не могу вршити ни верним који учине тешке грехе, па одбију и пред смрт да се за њих покају и тако измире са Црквом.**²⁴ Треба, дакле, имати на уму да се **прекомерним попуштањем у вери, онде где се попуштати не сме, не само неће иноверни приближити Православљу, већ напротив одбити, гледајући у овом попуштању или слабост или неискреност.**

Наведене одлуке о дозволи православног свештенику да у случају нужде изврши сахрану неправославног хришћанина, сем римокатоличке, реформатске и лутеранске вере, још се може односити на старокатолике и англикане, али не на мноштво других протестантских секти које или немају крштење, или га не врше правилно, као што су: адвентисти, баптисти и други.

Али ни код оних вера на које се дозвола односи, не значи да је православног свештеник обавезан да без пастирског расуђивања изврши пратњу сваког инославног покојника или расколника, на његову молбу, или на молбу његовог свештеника и пастора, или сродника. **Ако је покојник био агресиван, непријатељски расположен према православнима, ако би свештениково учешће у пратњи деловало саблажњиво на православне верне, свештеник, разумљиво, неће учествовати у пратњи таквог покојника.** И кад закључи да треба да учествује у пратњи, обавезан је да претходно потражи благослов од надлежног архијереја.

Гласник, април 1981.

НАПОМЕНЕ:

¹ Никодим Милаш, Правила Православне Цркве I, Нови Сад 1895, странице 66, 119, 111; Правила Православне Цркве II, Нови Сад 1896, странице 54, 91.

² Нил Малахов, О молитви за инославне покојнике, Хришћански живот, год V (1926), број 7, страница 337.

³ издање Апостол Диакониа II, ВЕПС, Атина 1955, страница 156. За оне који нас мрзе, православни се моле свакодневно и данас, на крају полуноћнице и повечерја.

⁴ Ке епистрофис тон пепланименон, издање Апостол. Диакониа, Атина 1959, страница 34.

⁵ Службеник, Санкт Петербург 1905, страница 244.

⁶ Нил Малахов, О молитви за инославне покојнике, Хришћански живот, год V (1926), број 7, страница 339.

⁷ Сергеј Булгаков, Настољнаја књига, Харков 1900, страница 1245.

⁸ Константин Никољскиј, Пособније к изученију Устава, Санкт Петербург 1900, страница 777.

⁹ Константин Никољскиј, Пособније к изученију Устава, Санкт Петербург 1900, страница 778.

¹⁰ Београд 1867, страница 127.

¹¹ Хришћански Весник 1888, страница 714.

- ¹² J. X. Видојковић, О опелу неправославних хришћана у нашој Цркви, Гласник Православне Цркве у Краљевини Србији, 1907. године, страница 37.
- ¹³ Питања и одговори, Београд 1927, страница 100.
- ¹⁴ Јоанис Фундулис, Апантисис ис литургијас апориас I, Атина 1967, страница 174. Микрон евхологион, Апостол. Закона, Атина 1968, страница 235.
- ¹⁵ Сергеј Булгаков, Настољнаја књига, Харков 1900, страница 1246.
- ¹⁶ Константин Никољскиј, Пособније к изученију Устава, Санкт Петербург 1900, страница 778; Сергеј Булгаков, Настољнаја књига, Харков 1900, страница 1245.
- ¹⁷ Сергеј Булгаков, Настољнаја књига, Харков 1900, страница 1246. Сматрам да би се такође могла прочитати и „Молитва Господња“, „Оче наш“, и да се томе поменуће наредбе не противе.
- ¹⁸ J. X. Видојковић, О опелу неправославних хришћана у нашој Цркви, Гласник Православне Цркве у Краљевини Србији, 1907. године, страница 127.
- ¹⁹ J. X. Видојковић, О опелу неправославних хришћана у нашој Цркви, Гласник Православне Цркве у Краљевини Србији, 1907. године, страница 138.
- ²⁰ Хришћански весник 1888, страница 715.
- ²¹ J. X. Видојковић, О опелу неправославних хришћана у нашој Цркви, Гласник Православне Цркве у Краљевини Србији, 1907. године, страница 37.
- ²² Сергеј Булгаков, Настољнаја књига, Харков 1900, страница 1246
- ²³ упореди J. X. Видојковић, О опелу неправославних хришћана у нашој Цркви, Гласник Православне Цркве у Краљевини Србији, 1907. године, страница 37.
- ²⁴ упореди Гласник 1979, страница 164. упореди Никодим Милаш, Црквено казно право, Мостар 1911, страница 207; упореди Никодим Милаш, Црквено право, Београд 1926, страница 730.

